

Tereza Lachmanová

název práce:

Formy občanské neposlušnosti v kyberprostoru

Práce o občanské neposlušnosti v době digitálních technologií popisuje první polovinu 90. let a všeobecné nadšení nad možnostmi internetu tvořit svobodnou a otevřenou občanskou společnost. Bylo to nadšení nad novým typem prostoru či správněji kyberprostoru, který zdánlivě nikomu nepatří a který skýtá úkryt i tvůrčí prostředí pro nejrůznější typy aktivistů a umělců zmíněné v práci: hacktivisty, kyberfeministky, kryptoanarchisty apod.. Menší chybou práce je, že nikde explicitně neuvádí, že se jedná o výzkum právě raného období internetu, které již skončilo. Jediným náznakem toho, že si autorka uvědomuje současnou podobu diskuse o občanské neposlušnosti, jako i o nových podobách sdružování a aktivismu na internetu, je kapitola o kódu a autorských právech (7.1), v které probírá hnutí Creative commons a práci Lawrence Lessiga. Právě jeho dílo by nás ovšem mělo upozornit, že ekonomické a další zájmy ovládly nové technologie natolik, že se celý boj o svobodu informací a další občanské činnosti spojené s internetem posunul do mnohem pragmatičtější podoby než byly rané manifesty a projekty popsány v práci. Žijeme v době, kdy projekt otevřené společnosti na internetu hájí velice profesionální skupiny, jakým je hnutí Open source Initiative, Free software Foundation, zmíněná organizace Creative Commons, a dokonce i první politická strana, která vznikla ve Švédsku v tomto roce a rozšířila se po celém světě, tzv. Pirate Party, nemluvě o skupinách blogerů, které prokázaly svůj vliv na mnoha kauzách. Tato hnutí již nemluví o svobodě jakéhosi abstraktního kyberprostoru, ale o velice konkrétních problémech, ať už jsou to licence softwaru s otevřenými kódy, sdílení nejrůznějších obsahu na internetu v případě inovativních aplikací typu P2P systémů nebo další řešení, která často problematizují zažitá představy o duševním vlastnictví.

Nespornou hodnotou bakalářské práce je ovšem popis raného období internetového aktivismu a představ s tím spojených, které předcházejí dnešnímu vývoji. Práce je velice čtivě a srozumitelně napsaná, i když se týká tématu, které není zatím zpracované v češtině. Je proto třeba ocenit schopnost autorky tvořit vlastní definice různých pojmů spojených s tímto tématem, jako je pojem internetové subkultury, které velice elegantně označí za hnutí vznikající „na základě idejí a artefaktů spjatých s moderními informačními technologiemi, která existují pouze v kyberprostoru či jsou jejich programy a praktiky silně ovlivněny“ (str.2). Úvod a první kapitola (Kyberprostor: hájemství digitalizovaných informací) velice dobře shrnuje poněkud přežitý pojem kyberprostoru. Autorka sleduje různé popisy kyberprostoru, ale také to, jak tento pojem navazuje na McLuhanovu představu globální vesnice. Všimá si také pozdějších pokusů o aktualizaci těchto představ v podobě „elektronické globální vesnice“. Kyberprostor se v polovině 90. let stal nejen hlavní metaforou globalizačních tendencí, ale především nejmateriálnějším a nejkonkrétnějším projevem samotné globalizace. Právě tento přerod metafory na skutečnost je možné sledovat v třetí kapitole (Nová teritoria svobody), kde autorka velice zajímavě porovnává konceptuální genezi pojmu kyberprostor s jeho historickým vývojem. Právě tato analýza ukazuje, jak nejednoznačné je hodnocení fenoménu světové sítě a jak důležité jsou ve vývoji této sítě také kritické hlasy v podobě díla Paula Virilia či Jeana Baudrillarda, kteří v nových technologiích spatřovali další degradaci reality a celé společnosti. Právě tyto kapitoly pak potvrzují základní náhled práce, že „vše, co se odehrává na vlnách kybernetického oceánu, není pouze technologickou záležitostí, ale také záležitostí sociální, kulturní a možná především filozofickou“ (str.14). Kapitoly 5. až 9. pak rozvíjí základní dynamiku internetu spočívající v rozdílu mezi těmi, kteří „se rozhodli kolonizovat kybernetický svět za účelem ekonomické a politické kontroly a využití toků globálního kapitálu, a těmi, kdo se v něm pohybují za účelem vytvoření nových teritorií svobody, enkláv kulturního a sociálního odboje“ (str.13). Hlavním úkolem těchto aktivistických enkláv je svoboda informací a projevu, ochrana soukromí v prostředí internetu, ale také hledání jakési alternativní podoby společnosti, kterou nejlépe popisuje hlavní „ideolog“ raného období píšící pod pseudonymem Hakim Bey. Elektroničtí nomádi v tomto raném období tvoří svoje „kontra sítě“ a „dočasně autonomní zóny“, které mají někdy podobu puritánských osad na novém kontinentě a někdy se blíží spíše pirátským koloniím.

Navrhuji bodové ohodnocení 41 bodů.

Denisa Kera, Ph.D.
15.10.2006